

İŞ DAVALARINDA FOTOKOPİYLE İSPAT

Hamit TİRYAKİ

Avukat, Em. İş Başmüfettişi

tiryakidanismanlik@gmail.com

ÖZET

İş Kanunu'nda kayıt tutma yükümlülüğü genellikle işverene verilmiştir. Bordro tanzimi, mesai saatleri düzenleme, yıllık ücretli izin defteri tutma, çalışma belgesi verme gibi. İşçi, alacakları konusunda işveren kayıtlarında dayandığında, bu kayıtları tutma zorunluluğu olan işverenin bu belgeleri mahkemeye ibraz etme zorunluluğu vardır. Fotokopiler belge olarak kabul edilmediğinden belge aslının sunulması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Fotokopi, ispat, belge aslı.

1. GİRİŞ

Yargıtay belgeyi; hukuki bir hüküm ifade eden, bir hakkın doğmasına, bir olayın kanıtlanmasına yarayan yazılar olarak tanımlamaktadır. Hukuk Mukalemeleri Kanunu madde 199'da ifade edildiği üzere; uyuşmazlık konusu vakıaları ispata elverişli yazılı veya basılı metin, senet, çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ile elektronik ortamdaki veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcıları bu Kanuna göre belgedir.

Belge bir “bilgi taşıyıcısıdır.” Ancak, her bilgi taşıyıcısı değil, uyuşmazlık konusu vakıaları ispata elverişli olanlar, yargılama hukuku anlamında belge olarak sayılmıştır¹.

Senet, bir kişinin vücuda getirdiği (veya getirttiği) ve kendi aleyhine delil teşkil eden yazılı belgedir. Buna göre, senet yazılı bir belgede açıklanan irade beyanıdır. Senedin onu

¹ Hakan PEKCANITEZ, Medeni Usul Hukuku Cilt II, İstanbul 2017, s.1771.

vücuda getirenin yani aleyhine delil teşkil edecek kişinin imzasını veya el işaretini taşıması gerekir. Onu vücuda getirenin imasını taşımayan bir yazılı belge senet sayılmaz; bazı şartların varlığı halinde yazılı delil (senet) başlangıcı sayılabilir. Aynı nedenle, yani düzenleyenin el ile atılmış imzasını taşımadığı için fotokopi senet sayılmaz, fakat yazılı delil başlangıcı sayılabilir².

Kişiler arası uyuşmazlıklarda ispat aracı olarak sık sık belgeler kullanılmaktadır. Taraf, belgenin aslını mahkemeye verirse sorun yoktur. Buna karşılık, taraf belgenin aslını elinde saklayarak yalnız örneğini mahkemeye verirse HMK'ya göre usul şöyledir; karşı taraf belgenin örneğine itiraz etmezse, yani örneğin aslına uygun olmadığını ileri sürmezse, mahkeme bununla yetinebilir. Ancak mahkeme, belgenin aslının verilmesini kendiliğinden isteyebilir (HMK m.216/1). Ancak bu madde dava sırasında ileri sürülen deliller ile ilgilidir. Avukatlar mahkemeye sundukları vekaletnameyi aslı gibidir onayıyla kullanabilirler. Bazı kanunlarda belgenin aslının sunulmasının zorunlu tutulduğu durumlar vardır. Bu husus gözden kaçırılmamalıdır. Tapu gibi özel durumların söz konusu olduğu bazı işlemlerde imzanın bulunduğu belgenin aslının ibraz edilmesi zorunludur. Başka bir örnek olarak senetle icra takibinde de belgenin aslının bulundurulması zorunlu tutulmuştur.

2. FOTOKOPİNİN BELGE OLARAK KABUL EDİLMEDİĞİ

2.1. Belge ve İmza

Belge; yazılı olması, hukuki değer taşıyan bir içeriğinin bulunması ve düzenleyenin belli olması gibi unsurlara sahiptir. İmzanın ilgili belge için zorunlu görüldüğü hallerde elle atılmış bir imzanın varlığı, belge niteliğinin varlığı bakımından zorunlu bir unsurdur. İmza unsurunun önem kazandığı fotokopilerde imza unsuru oluşmadığından belge olarak kabul edilemezler. Belgeye dayanan taraf, belgenin aslını zayi veya telef olduğu için mahkemeye vermezse, noterlikçe onaylı olmayan adi belge örnekleri delil teşkil etmez. Örneğin, noterlikçe onaylı olmayan adi senet fotokopisi delil teşkil etmez.

İmza bir noktada, üstündeki metnin o kişi tarafından bilinip kabul edilmesi, onaylanması sonuçlarını doğuran ayırt edici bir işarettir. Bu niteliği itibari ile de hukuki alanda büyük önem taşır. İmza; sahibini alacak, borç ya da taahhüt altına sokar. İmzanın inkar edilmesi, kime ait olduğunun tespit edilememesi ya da yanlış tespit edilmesi halinde telafisi olanaksız olan zararlar ile karşı karşıya kalınmasına neden olabilir. Bu sebeple imza incelenmesi önemlidir.

² Baki KURU; Medeni Usul Hukuku, İstanbul 2016, s. 253.

İmzanın sözlük anlamı ve kanunlarımızda imza ile ilgili yer alan hükümler incelendiğinde bir imzada bulunması gereken unsurlar ortaya çıkmaktadır. İmza; kişinin ad ve soyadını içermelidir, kişinin el yazısı ile her zaman aynı şekilde atılmalıdır. İmza incelemelerinden sağlıklı netice alınabilmesi için mutlaka kişinin el yazısındaki harfleri içeren formatta atılmış bir imza olmalıdır. Aksi halde, birbiriyle çelişkili bilirkişi raporlarının önüne geçmek mümkün olmayabilir. Uygulamada imza olarak yapılan karışık işaretler, gerçek anlamda imza sayılmasa da bunlar geçersiz kılınmadıklarından, imza olarak kabul edilmektedirler³. Grafoloji, var olan imza ve yazının bir kişiye ait olup olmadığını araştıran bilim dalıdır. Kişilerin el yazıları karakteristik birtakım özellikler taşır. El yazılarından kişilerin karakterleri, kişilikleri hakkında yorum yapabilme işine grafoloji denir. İmza incelemesi, yetkili grafoloji uzmanı tarafından yapılmaktadır. Bir Yargıtay kararında da herhangi bir belgedeki imza veya yazının atfedildiği kişiye ait olup olmadığı hususunda yapılacak bilirkişi incelemesinin, konunun uzmanınca yapılması gerektiği, belirtilmiştir⁴.

2.2. Fotokopinin Yazılı Delil Başlangıcı Niteliğinde Belge Olduğu

İncelemeye konu belgenin fotokopi belge olduğu bildirmiştir. Mahkemece yapılacak iş; davaya konu davalının imzasını taşıyan protokol başlıklı belgenin yukarda açıklanan bilgiler ışığında yazılı delil başlangıcı niteliğinde bir belge kabul edilip, H.M.K.nın 202. maddesi uyarınca, tanık dahil her türlü delil ispatına imkan verilmesi gerekir⁵. Ancak iş hukukunda bazı konular tanıkla ispatlanamaz, örneğin yıllık izin kullanımına ilişkin iddianın işçinin imzasını taşıyan belgeyle ispatlanması gerektiğinden bu konuda tanık dinlenmez.

Mahkemece asılları sunulmayan fotokopi belgelere tek başına itibar edilmemesi, ancak banka kaydı ile desteklenmesi halinde itibar edilmesinde bir isabetsizlik bulunmamaktadır⁶.

2.3. Davacının Fotokopiler Üzerinde İmza İncelemesi Talebi

Mahkemece bu konuda bilirkişi incelemesi yaptırılmış ancak bilirkişi fotokopi belgeler üzerinde yapılan imza incelemelerinde imza kaligrafisi ve karakteristik özelliklerinin bu tür belgeler üzerine yeterince yansımaması ve imzaların bu tür belgeler üzerine farklı yöntemlerle transfer edilebilmesi sebebiyle çoğu zaman mümkün olmadığı" gerekçesiyle bir kanaat bildirmemiş ve belge asıllarının temin edilip gönderilmesi halinde inceleme sonucu bir

³ Hakan PEKCANITEZ, Medeni Usul Hukuku Cilt II, İstanbul 2017, s.1776.

⁴ Yrg. 12. HD'nin 13.04.2010 tarihli ve E.2010/6509, K. 2010/8963 sayılı kararı.

⁵ Yrg. 3. HD'nin 22.11.2017 tarihli ve E. 2017/15764, K. 2017/16352 sayılı kararı.

⁶ Yrg. 22. HD'nin 02.11.2017 tarihli ve E. 2017/43238, K. 2017/23877 sayılı kararı.

kanaat bildirilebileceğini" beyan etmiştir⁷. Hükme esas alınan bu bilirkişi raporunda, sözleşmedeki imza ile mukayese edilen imzaların bulunduğu belgelerin fotokopisi üzerinde inceleme yapılmak suretiyle sonuca gidildiği anlaşılmaktadır. Fotokopi belge üzerinde imza incelemesi yapılarak tanzim edilen rapora itibar edilmesi mümkün değildir⁸.

Kabule göre de, hükme esas alınan bilirkişi raporunda, inceleme konusu ...plakalı aracın kiralanmasına dair 10/01/2013 tarihli araç kiralama sözleşmesinde kiracı adına atfen atılmış imza ile davalının karşılaştırma imzaları arasında fotokopi belgelerde tespit edilebilen grafolojik ve kaligrafik tanı unsurları bakımından çok önemli uygunluk ve benzerlikler saptandığı, ancak işleklik, hız, fulaj izi gibi önemli grafolojik ve kaligrafik tanı unsurları fotokopi belgelerde tespit edilemediğinden, söz konusu sözleşmede kiracı adına atılan imzanın davalının eli ürünü olduğuna dair kesin bir tespit yapılamadığı belirtilmiş olup Yerleşik Yargıtay uygulamalarına göre fotokopi üzerinden imza incelemesi yapılması mümkün değildir. (Hukuk Genel Kurulu'nun 07.10.2009 tarih ve 2009/12-38 esas, 2009/415 karar sayılı kararı)⁹.

2.4. Fotokopi Belgenin Esas Alınarak Karar Verilemeyeceği

Fotokopi belge esas alınarak karar verilemez. Bu sebeple öncelikle ibraname aslının ibraz edilip edilmediği araştırılarak aslı ibraz edilmiş ise bu aslı üzerinden inceleme yaptırılmalı, aslı ibraz edilmemiş ise imzası davacı tarafca inkar edilen ve davalı tarafca aslı sunulmayan belge karşısında ibraname geçerli olmayacağından alacaklar hüküm altına alınmalıdır¹⁰.

Öncelikle fotokopi belge üzerinde yapılan imza incelemesi sonuca etkili değildir¹¹.

2.5. Ceza Yargılamasında Da Aynı Esasla Hareket Edildiği

Sanığın suçu kabul etmediğini belirtmesi ve bilirkişi raporunun ise fotokopi belgeler üzerinde yapılan inceleme neticesinde düzenlenmesi ve fotokopi belge üzerinden yapılan bilirkişi incelemesinin de hükme esas alınamayacağı¹², esasından hareket eden Yargıtay Ceza Dairesi fotokopinin belge olmadığına karar vermiştir.

2.6. Sadece İş Hukukunda Değil Hukuk Yargılamasında Da Belge Aslının Arandığı

⁷ Yrg. 22. HD'nin 15.11.2018 tarihli ve E. 2017/16096, K. 2018/24495 sayılı kararı.

⁸ Yrg. 13. HD'nin 21.02.2019 tarihli ve E. 2016/18577, K. 2019/2406 sayılı kararı.

⁹ Yrg. 3. HD'nin 06.11.2018 tarihli ve E. 2017/3847, K. 2018/11062 sayılı kararı.

¹⁰ Yrg. 9. HD'nin 07.11.2017 tarihli ve E. 2017/26370, K. 2017/17676 sayılı kararı.

¹¹ Yrg. 9. HD'nin 14.03.2019 tarihli ve E. 2015/34021, K. 2019/5689 sayılı kararı.

¹² Yrg.21. CD'nin 29.03.2016 tarihli ve E. 2015/6098, K. 2016/2933 sayılı kararı.

Somut olayda davalı yanca, adî yazılı arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmesinin varlığı kabul edilmeyerek ibraz edilen fotokopi belge altındaki imza da inkâr edilmiş ve belge aslı da ibraz edilememiş olduğundan, varlığı kanıtlanamamış kat karşılığı inşaat sözleşmesine dayalı fesih, iptâl ve tescil davasının reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı delil başlangıcı dahi kabul edilemeyecek fotokopi belgeye itibar edilerek tanık dinlenmesi ve yine fotokopi belge üzerinde inceleme yapan Adli Tıp raporuna itibar edilerek sözleşmenin varlığı kabul edilmek suretiyle yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmamıştır¹³.

2.7. Belge Asıllarına Göre Karar Verileceği

Aslı ibraz edilmeyip fotokopisi ibraz edilen ve diğer tarafça kabul edilmeyen fotokopi belge üzerinde imza ve yazı incelemesi yapılamayacağı gibi yapılmış olsa bile bu rapora itibar edilemez¹⁴. Asılları sunulmayan bordrolarda imza incelemesi yapılarak göre ücretin ödendiği kabul edilerek, ücret alacağının belirlenmesi hatalıdır¹⁵.

2.8. Mahkemece Belge Aslının İstenmesi

6100 sayılı HMK'nın 216. Maddesinde, belgenin yalnızca örneğinin mahkemeye sunulduğu durumlarda izlenecek usul düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasına göre; mahkeme, belgenin fotokopisini sunan taraftan belgenin aslını getirmesini re'sen isteyebileceği gibi, davanın taraflarından birinin talebiyle de buna karar verebilir. Özellikle tereddütlü olan belge aslının görülmesi ve incelenmesi gereken durumlarda belgenin örneği ile yetinilemez, aslının verilmesi gerekir. Aslı sunulmadığı zaman ise suretine itibar edilemez.

Kanunun 219. maddesi taraflara kendilerinin veya karşı tarafın delil olarak dayandıkları ve ellerinde bulunan tüm belgeleri mahkemeye ibraz etmeleri zorunluluğunu getirmiştir. Aynı maddeyi takip eden 220. maddesinde ise belgeyi ibraz etmeme halinde ne tür bir işlem yapılacağı hüküm altına alınmıştır. HMK'nın 220. maddesi;

“(1) İbrazı istenen belgenin, ileri sürülen hususun ispatı için zorunlu ve bu isteğin kanuna uygun olduğuna mahkemece kanaat getirildiği ve karşı taraf da bu belgenin elinde olduğunu ikrar ettiği veya ileri sürülen talep üzerine sükut ettiği yahut belgenin var olduğu resmî bir kayıtla anlaşıldığı veya başka bir belgede ikrar olunduğu takdirde, mahkeme bu belgenin ibrazı için kesin bir süre verir.

¹³ Yrg. 15. HD'nin 28.04.2009 tarihli ve E. 2008/3556, K. 2009/2468 sayılı kararı.

¹⁴ Yrg. HGK'nın 16.03.2005 tarihli ve E. 2005/13-80 K. 2005/149 sayılı kararı.

¹⁵ Yrg. 9. HD'nin 27.10.2014 tarihli ve E. 2012/36320, K. 2014/31292 sayılı kararı.

(2) Mahkemece, ibrazı istenen belgenin elinde bulunduğunu inkâr eden tarafa, böyle bir belgenin elinde bulunmadığına, özenle aradığı hâlde bulamadığına ve nerede olduğunu da bilmediğine ilişkin yemin teklif edilir.

(3) Belgeyi ibraz etmesine karar verilen taraf, kendisine verilen sürede belgeyi ibraz etmez ve aynı sürede, delilleriyle birlikte ibraz etmemesi hakkında kabul edilebilir bir mazeret göstermez ya da belgenin elinde bulunduğunu inkâr eder ve teklif edilen yemini kabul veya icra etmezse, mahkeme, duruma göre belgenin içeriği konusunda diğer tarafın beyanını kabul edebilir.” hükmüne amirdir.

İş Kanunu'nda kayıt tutma yükümlülüğü genellikle işverene verilmiştir. Bordro tanzimi, mesai saatleri düzenleme, yıllık ücretli izin defteri tutma, çalışma belgesi verme gibi. İşçi, alacakları konusunda işveren kayıtlarında dayandığında, bu kayıtları tutma zorunluluğu olan işverenin bu belgeleri mahkemeye ibraz etme zorunluluğu vardır. İşverenin ibraz etmemesi halinde ise HMK'nın 220. maddesi gereğince yargılama usul işleminin yapılması gerekir.

Somut uyuşmazlıkta, davacı vekili davalı tarafından sunulan maaş bordrolarının bir kısmında yer alan imzaların müvekkiline ait olmadığını, davalının bu konuda maaş bordrolarının asıllarını sunmadığı için bir inceleme yapılamadığını, söz konusu imzaların, müvekkili dışında üçüncü kişilerce atıldığını, bilirkişi raporunda, bu konuda herhangi bir inceleme yapılmadığını, bu bordroların fazla mesai hesaplamasında dikkate alınmaması ve bu aylar için de müvekkili lehine fazla mesai hesaplaması yapılması gerektiğini iddia etmiştir.

Dosya incelendiğinde, davacı vekilinin 24.01.2014 tarihli cevaba cevap dilekçesinde, ücret bordroları üzerinde imza incelemesi talebinde bulunduğu, davalı vekilinin bordro asıllarının bulunmadığını belirttiği, Mahkeme tarafından 11.09.2014 tarihli duruşmada “İmza itirazına konu bordroların asılları dosyaya ibraz edilmediğinden bordrolardaki imzanın davacıya ait olup olmadığı hususunda Adli tıp incelemesi yaptırılması mümkün olmadığından davacı vekilinin imza incelemesi hususundaki talebinin reddine” karar verildiği, hükme esas alınan bilirkişi raporunda sunulan bordrolardan davacının imzası ve fazla mesai tahakkuku bulunanların dışlandığı anlaşılmaktadır.

Mahkemece, davacı vekilinin ücret bordroları üzerinde imza incelemesi talebinde bulunması ve davalı tarafından bordroların sunulmaması karşısında HMK'nın 220. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince "Belgeyi ibraz etmesine karar verilen taraf, kendisine verilen sürede belgeyi ibraz etmez ve aynı sürede, delilleriyle birlikte ibraz etmemesi

hakkında kabul edilebilir bir mazeret göstermez ya da belgenin elinde bulunduğunu inkâr eder ve teklif edilen yemini kabul veya icra etmezse, mahkeme, duruma göre belgenin içeriği konusunda diğer tarafın beyanını kabul edebilir.” davacının beyanına itibar edilerek, davacının imzanın kendisine ait olmadığını iddia ettiği bordroların fazla mesai alacağının hesaplanmasında dışlanmaması gerekirken, bu bordroların dışlanarak hesaplanan bilirkişi raporunun hükme esas alınması yerinde değildir¹⁶.

3. SONUÇ

Fotokopi belgeler üzerinde yapılan imza incelemelerinde imza kaligrafisi ve karakteristik özelliklerinin bu tür belgeler üzerine yeterince yansımamaktadır. Öte taraftan da gerçek bir imzanın fotokopi üzerine farklı yöntemlerle transfer edilebilmesi mümkündür.

Yerleşik Yargıtay uygulamasına ve kararlarına göre fotokopi üzerinden imza incelemesi yapılması mümkün değildir. İnceleme konusu belgelerin asıllarının değerlendirilmesi gerekmektedir. Fotokopi veya suret belgelerde hız, işleklik derecesi ve bası derecesi (fulaj) gibi bazı önemli tanı unsurları değerlendirilemeyecektir. Bunun sonucunda fotokopi üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılıp davalının bundan sorumlu tutulmasına olanak yoktur. Sıhhatli bir sonuç alınabilmesi için inkar edilen imzanın atıldığı tarihten öncesinde veya mümkün olduğu kadar yakın tarihlerde düzenlenen belgelerde bulunan kişiye ait imzaların celbedilip ondan sonra bilirkişi incelemesi yapılması gerektiğine dair Yargıtay 12. Hukuk Dairesi T.11.05.2016 E.2016/1048 K.2016/13844 kararı bu hususu destekler niteliktedir.

KAYNAKÇA

- 4857 sayılı İş Kanunu.
- Baki KURU; Medeni Usul Hukuku, İstanbul 2016.
- Hakan PEKCANITEZ, Medeni Usul Hukuku Cilt II, İstanbul 2017.
- Yargıtay’ın 3, 9, 12, 13, 15 ve 22 inci Hukuk, 21 inci Ceza Dairelerinin, Hukuk Genel Kurulunun Çeşitli Tarihlerde Verdiği Kararlar

¹⁶ Yrg. 9. HD’nin 25.01.2018 tarihli ve E.2015716757, K. 2018/1291 sayılı kararı.